

2017 ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ'NDE YENİ HÜKÜMET SİSTEMİ

Oğuz KAAN

Dr. Öğr. Üy. Kırklareli Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı hükümet sistemleri içinde Türkiye'nin 2017 Anayasa değişikliği sonrasında kabul ettiği sisteminin başkanlık ve parlamenter sistemler içinde farklarını ve benzerliklerini tespit etmektir.

Yöntem: Yapılan araştırmalar sonucunda 2017 Anayasa değişikliği ve Hükümet Sistemleri ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Bu kaynaklar yardımıyla yeni hükümet sistemi değerlendirilmiştir.

Bulgular: Cumhurbaşkanlığı veya Türk Tipi Başkanlık olarak isimlendirilen yeni hükümet sisteminin özellikleri belirtilerek ABD tipi başkanlık ve değişiklik öncesi Türkiye'nin benimsemiş olduğu hükümet sisteminin önemli benzerlik ve farklılıkları tespit edilmiştir. Özellikle başkanlık sisteminin en çok eleştirilen nitelikleri yerine yeni sistemde önceki hükümet sistemimizde var olan bazı özellikler eklenerek değiştirilmiştir. Çalışmada bu sisteme geçmedeki temel amaçlardan bir tanesi olan koalisyon dönemlerinin son bulacağı gerekçesi aslında iki partili bir sisteme geçilmedikçe çok da mümkün olmayacağı belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hükümet Sistemleri, Cumhurbaşkanlığı Sistemi, Başkanlık Sistemi, Parlamenter Sistem

NEW GOVERNMENT SYSTEM IN 2017 CONSTITUTIONAL AMENDMENT

Abstract

Aim: This study aims to identify similarities and differences between parliamentary system and presidential system which was adopted by Turkey with 2017 constitutional amendment.

Method: The new governmental system has been evaluated by analyzing the literature related governmental systems and 2017 constitutional amendment.

Findings: important similarities and differences between the new governmental system which is called presidential or Turkish style presidency and previous parliamentary system as well as USA style presidential system. Especially, it is observed that some features of previous parliamentary system have been added into the presidential system, instead of mostly criticized features of the presidential system. The study also emphasized that ending coalition governments which was the main purpose of this legislation, may not be possible until to pass into two party system.

Keywords: Government System, Constitutional Amendment, Presidential System, Parliamentary System

GİRİŞ

Türkiye’de hükümet sistemi değişikliği istekleri önemli tartışma konularından biri olmuştur. Dönem dönem tartışmaların gündeme gelmesi ve bu tartışmaların yoğun ve şiddetli geçmesinin temel nedenlerinden biri kuşkusuz Türkiye’nin siyasal sisteminin tam olarak kurumsallaşamamasından kaynaklanmaktadır. 1876 Kanuni Esasi’nin yürürlüğe girmesinden günümüze kadar devam eden bu tartışmalar 16 Nisan 2017 tarihinde referandum ile kabul edilen anayasa değişikliği ile neticelenmiştir. Bu kapsamda Anayasa değişikliği ile kabul edilen yenilikler nelerdir? Bu değişikliklerin özellikle parlamenter sistem ve başkanlık sistemi ile benzerlik veya farklılıkları nelerdir? Ve Türk tipi başkanlık veya cumhurbaşkanlığı sistemi olarak isimlendirilmesinin nedenine ilişkin sorulara cevap aranacaktır.

Bu çalışmamızda, referandum ile kabul edilen anayasa değişikliğinde hükümet sistemine getirilen yenilikler ele alınacaktır. İlk olarak hükümet sistemleri anlatılacak ve 1876 Kanuni Esasi, 1921 Teşkilatı Esasiye Kanunu, 1924 ve 1961 anayasalarında kabul edilen hükümet sistemleri hakkında bilgiler verilecektir. Daha sonra 1982 Anayasası tarafından kabul edilen hükümler ve sonrasında yapılan hükümet sistemi ile ilgili değişiklikler incelenecektir. Son olarak değişiklikle kabul edilen hükümlerin kabul edilme nedenleri ve bu hükümlere getirilen yenilikler incelenecektir.

1. Hükümet Sistemleri

Hükümet sistemleri, anayasa hukukunda, devletin fonksiyonlarını yerine getiren organlar arasındaki ilişkinin niteliğine göre sınıflandırılır (Karatepe, 2013: 223). Yasama, yürütme ve yargı çağdaş anayasalar tarafından kabul edilen devletin üç temel organıdır (Teziç, 2012: 417). Hükümet sistemleri isimlendirilirken bu organlar arasındaki ilişkiye bakılır. Özellikle yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkinin derecesi hükümet sisteminin özelliklerini belirleyen en önemli etkidir. Hükümet sistemleri ilk olarak bu üç organın aynı veya farklı ellerde toplanmasına göre isimlendirilir. Kuvvetler birliği veya kuvvetler ayrılığı şeklinde ifade edilirler.

Kuvvetler Birliği; Eğer yasama, yürütme ve yargı organları tek bir organda toplanmışsa böyle sistemler kuvvetler birliğine dayalı sistemler olarak isimlendirilmektedir. Yani kuvvetler birliği, özellikle yasama ile yürütme kuvvetlerinin tek organda toplanmasıdır. Yasama ve yürütme gücü yürütme organında gerçekleşirse böyle sistemlerin isimleri “mutlak monarşi” veya “diktatörlük” olur. Krallıklar, padişahlıklar, imparatorluklar ve diktatörlükler bu sisteme verilen isimlerdir. Bu sistemde yasama ve yürütme gücü hükümdar, kral, padişah veya imparatorada toplandığı için devlet içindeki en yüksek kuvvet sahibi olarak görülür. Kanunlar bu kişiler tarafından konulurken aynı zamanda bu kanunlara aykırı hareket şeklinde gerçekleşen uyuşmazlıklarında çözüm ve karar mercileridir. Bu kişiler genel olarak veraset yoluyla buldukları makamlara gelirler. Diktatörlükte ise veraset yoluyla gelme haricinde seçimler vasıtasıyla da bu makama ve yetkilere ulaşılabilir. Diktatörlük, eğer ideolojiye, tek parti baskısına ve dayatmasına dayanıyorsa “totaliter diktatörlük” olarak isimlendirilir. Zihniyete dayanan yani ideolojiye dayanmayan ve diğer siyasi partilerin oluşmasına sınırlı da olsa izin verilen ve topyekûn bir baskı ve korkutmaya dayalı olmayan diktatörlük çeşidine de “otoriter diktatörlük” denir. Bu diktatörlük, ne totaliter sistemler kadar baskıya ve korkutmaya dayalıdır ne de demokratik sistemler kadar hürriyet ve hoşgörüyeye dayalıdır.

“Meclis hükümeti sistemi”, kuvvetlerin yasama organında birleştiği sisteme verilen isimdir. Yani bu tür hükümet sisteminde yasama ve yürütme yetkileri meclise verilmiştir. Asıl güç olarak yasamaya tabi bir yürütme-hükümet gücü bulunmaktadır. Asli görevi yasa yapmak olan yasama organına yürütme kuvveti de verilmiştir. Yasama organı da seçimler vasıtasıyla göreve gelmektedir. Türkiye’nin 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanununda kabul ettiği hükümet modeli Meclis hükümeti modelidir.

Kuvvetler Ayrılığı; Çağdaş anayasalarda devletin temel yetkilerinin işlevsel olarak ayrılması Kuvvetler ayrılığı olarak isimlendirilmektedir (Erdoğan, 2011: 68). Kuvvetler ayrılığı, devletin sahip olduğu yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin birbirinden bağımsız olan üç ayrı organa verilmesidir (Gözler, 2011: 538). Bu sistemle oluşan hükümet sistemleri parlamenter sistem, başkanlık sistemi ve yarı-başkanlık sistemi olarak sınıflandırılabilir.

Parlamenter sistem; yasama ve yürütme organlarının yumuşak ayrılığına dayanan bir sistemdir. Parlamenter sistem, hükümetin parlamento içinden çıktığı ve var olabilmek ve görevine devam edebilmek için parlamentonun güvenine ihtiyaç duyduğu sistemdir (Tunçkaşık, 2017: 1). Leon D. Epstein parlamenter sistemi “yürütme iktidarının yasama iktidarından kaynaklandığı ve ona karşı sorumlu olduğu anayasal demokrasi tipidir” şeklinde tanımlamıştır (Epstein, 1968: 419 aktaran Gözler, 2013: 77). Bu sistemde kural olarak yürütme ve yasama organları farklı iki organa verilmiş olmasına rağmen bu organlar birbirlerinden tam olarak bağımsız

değildir. Yani bu organları iç içe geçmişliği söz konusudur. Çünkü bu organlar karşılıklı birbirlerinin hukuki varlığına son verme yetkilerini ellerinde bulundurmaktadırlar. Aynı zamanda bu sistemde yasama ve yürütme organları arasında karşılıklı bir işbirliği mevcuttur (Gözler, 2017: 76).

Parlamente sistemin temel özellikleri; yürütmenin iki başlı oluşu, yetkisiz ve sorumsuz Cumhurbaşkanı veya Padişah-Kral ile yetkili ve sorumlu bakanlar kurulundan oluşması, yasama organı ile yürütme organı arasında ilişkinin yumuşak olması, yürütme organının görevine devam etmesine karar verme yetkisinin yasama organına ait olması, bakanlar kurulunun, parlamentoya karşı sorumlu olması, yasama organının çeşitli denetleme araçları ile yürütme organı olan bakanlar kurulunu denetleme yetkisine sahip olması, bir kişinin hem milletvekili hem de bakan olabilmesi, Cumhurbaşkanı'nın anayasal şartlar oluştuğunda meclisi feshetme yetkisine sahip olmasıdır. Parlamento sisteminde hükümet, meclisin çoğunluğunun desteğini kaybettiğinde istifa etmektedir (Arslan, 2013:39). Juan Linz, parlamente sisteminde, demokratik meşruiyete sahip olan kurumun parlamento olduğunu ve hükümetin otoritesinin parlamentonun güvenine dayandığını belirtir (Tunçkaşık, 2017: 3).

Parlamente sistemin en önemli eleştirilerinden biri siyasi ve ekonomik istikrarsızlığa yol açtığı düşüncesidir. Türkiye'de 1961-1965, 1971-1980 ve 1991-2002 yılları arasındaki istikrarsızlığın en önemli nedeni koalisyon hükümetleri olarak gösterilmektedir. Aynı zamanda yürütme organındaki çift başlılığın Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulu arasında zaman zaman gerilimlere ve çatışmalara neden olduğu yönünden de parlamente sisteme eleştiriler getirilmektedir. Yine parlamente sisteminde yürütme ile yasama organı arasındaki yumuşak ilişki bu iki kurumun özellikle yasamanın yürütmenin etkisi altında kaldığı eleştirileri mevcuttur. Eleştirilerden bir diğeri yürütmenin meşruiyeti üzerinedir. Hükümet, seçmenler tarafından doğrudan belirlenmemektedir. Bu durumda yürütmenin seçmenlere karşı doğrudan sorumlu bulunmamasını netice vermektedir. Bir diğeri eleştiri, yürütmenin etkili bir yasama denetimine sahip olmamasıdır. Eğer yasama organının çoğunluğu bir iktidar partisinde ise bu mecliste yürütme organına karşı yasamanın etkin bir denetimi söz konusu olmayacaktır.

Parlamente sistemin avantajları arasında ilk olarak siyasal sistemlerde olabilecek kilitlemeyi engelleyecek araçların ve mekanizmaların var olması gösterilir. Yürütme ile yasama organları arasında var olan yumuşak ayrılık ve işbirliği iki organ arasında kriz çıkma ihtimalini düşüren özellikleridir. Parlamento sistemlerinde "güvensizlik oyu" ve "fesih" gibi mekanizmalarla kriz ve tikanıklar çözülebilir. Bu özelliklerinden dolayı parlamente sistem esnek ve çözüm üretilebilir bir sistem olarak nitelendirilebilir. İkinci olarak seçimlerin yenilenmesi noktasında zorlaştırıcı hükümlerin ve kuralların olmamasından dolayı dinamik bir süreç söz konusudur. Üçüncü olarak parlamente sistemler, daha uzlaşmacı ve paylaşımcı bir yapıya sahip olarak değerlendirilmektedir. Dördüncü olarak muhalefet partilerinin mecliste daha etkin olması bir diğeri avantajıdır. Bu sayede diğeri muhalefet partileri hükümetin denetlenmesi rolünü diğeri hükümet sistemlerine göre daha rahat bir şekilde yapabilmektedir. Son olarak Cumhurbaşkanı-Kral-Padişah gibi sorumsuz devlet başkanları partiler üstü kimliğiyle çatışan taraflar arasında arabulucu rolünü üstlenerek yatıştırıcı bir etki gösterebilir (Çağlar, 2017: 115).

Başkanlık sistemi; Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ilk kez uygulanan sistem günümüze kadar devam etmektedir. Başkanlık sisteminin ayırt edici temel özellikleri şunlardır: Yürütmenin tek başlı oluşu, başkanın yürütme gücünün tek sahibi oluşu ve halk tarafından seçilmesi, yasama ve yürütme organlarının görev sürelerinin sabit olması, yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkinin sert olması, yasama ve yürütme organlarının birbirinin varlığına son verebilecek hukuki araçlara sahip olmamaları (Tunçkaşık, Başkanlık Sistemi, 2017: 1), her iki kuvvetinde birbirinden ayrı olduğu için başkanın meclis tarafından düşürülmesi söz konusu olmadığı gibi başkanın da seçimleri yenileme ve meclisi feshetme yetkisinin bulunmaması (Tunaya, 1975: 186), başkanın hükümeti kurması ve hükümete başkanlık etmesi, başkanın anayasal sorumluluklarının bulunması (İncioğlu, 2000: 28) ve başkanın yasamanın güvenine ihtiyaç duymamasıdır (Gözler, 2017: 71). Başkanlık sisteminde, hem yürütme hem de yasama organları farklı seçimlerle göreve gelmektedir (Arslan, 2001: 54). Bu nedenle hem yürütme organının hem de yasama organının meşruiyetleri son derece güçlüdür.

Başkanlık sisteminin dezavantajları veya sisteme getirilen eleştirilerin ilki, yasama ve yürütme organlarının farklı partilerden oluşması durumunda iki anayasal organ arasında ciddi krizlerin meydana çıkma ihtimalidir. İkinci dezavantaj veya eleştiri, hem yasama organının hem de yürütme organının farklı seçimlerle göreve gelmesi güçlü çift meşruiyet krizlerine sebebiyet verebilir. Yasama ve yürütme arasındaki sert ayrılık bu iki organın birbirini denetleme imkanını ortadan kaldırır. Diğeri bir eleştiri noktası ise ABD tipi başkanlık sisteminde başkanların ve yasama organının seçim sürelerinin sabit olması ve hiçbir şekilde iki seçim dönemi arasında seçim yapılamamasıdır. Bu durumda yeteneksiz başkanların iktidara geldiğinde veya başkanın seçildikten kısa bir süre sonra ölmesi, görevini yapamayacak hale gelmesi durumunda bile seçimin yapılamayacak olmasıdır (<http://www.turkiyehukuk.org/baskanlik-sistemi->).

Başkanlık sisteminin ileri sürülen ilk avantajı, istikrarlı ve güçlü bir yönetim oluşturma özelliğidir. Bu sistemi uygulayan ABD’de yürütme organına verilen sabit görev süresi hükümetlerin seçim dönemi süresince görevde kalmasına neden olur. Bu süre içinde hükümet krizleri yaşanmaz. Bu sistemde başkanlar hızlı karar alabilme, etkin bir yönetim ve daha fazla inisiyatif alabildikleri için güçlü yönetim özellikleri taşırlar. İkinci avantaj olarak daha demokratik olduğu düşüncesidir. Seçmenlerin seçim öncesinde yürütme gücünü kullanacak siyasi partiler arasında baştan değerlendirmelerde bulunarak oy vermeleri, halkın doğrudan yürütme organından hesap sorabilme imkanları, aynı zamanda seçmenler hem yasama organını hem de yürütme organını belirledikleri için daha fazla seçme seçeneği ile yetkisinin artmasıdır. Bu durum da halkın hem yasama hem de yürütme organının belirlenmesinde daha etkin olmasını netice vermektedir (Tunçtaşık, 2017: 6-7).

Yarı-Başkanlık sistemi; Gözler (2017: 75), yarı-başkanlık sistemini “Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği bir parlamenter sistem” olarak tanımlamaktadır. İncioğlu (2000: 37) ise, “halk tarafından seçilmiş bir devlet başkanı ile yasama organının içinden çıkan ve varlığını sürdürebilmesi için güvenoyuna dayanan bir kabinenin yürütme gücünü paylaştığı rejimler” olarak belirtmektedir. Yürütme organında iki başlılık öngören yarı-başkanlık sistemi hem parlamenter sistem hem de başkanlık sistemi özellikleri göstermektedir. Yürütme organının iki başlı oluşu ve yürütmenin bakanlar kurulu kanadı ile yasama organı arasındaki ilişki parlamenter sisteme benzemektedir. Yürütmenin başı olan başkan-Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi ve görev süresinin sabit olması nedeniyle Cumhurbaşkanının yasama organı ile olan ilişkisi başkanlık sistemine benzemektedir. Cumhurbaşkanının göreve başlaması için yasama organının güvenine ihtiyaç duyulmaz iken bakanlar kurulunun görevine devam edebilmesi için yasama organının güvenoyuna ihtiyacı vardır (Gözler, 2017: 75). Cumhurbaşkanın seçimle göreve gelmesi başkanlık sisteminde olduğu gibi meşruiyetinin de kuvvetli olmasına neden olmaktadır (Erdoğan, 2000: 93).

Yarı-Başkanlık sisteminin eleştirileri ve dezavantajlarından ilki, Başkanın-Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından seçilmesinden dolayı iktidarın kişiselleşmesine neden olabilme ihtimalidir. Diğer, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında özellikle karar alma ve politikaların belirlenmesine yönelik zıtlıkların veya çekişmelerin olabilmesidir. Bu çekişme ve zıtlık başbakan ile Cumhurbaşkanı’nın farklı partilerden olması halinde daha da derinleşerek siyasi tikanıklara yol açması ve bununda demokrasi dışı müdahalelere sebebiyet vermesi ihtimalidir (Erdem, 2017: 5-6). Aynı zamanda Cumhurbaşkanı’nın seçimle göreve gelmesinden dolayı yasama organı ile güçlü meşruiyet krizlerine neden olabilmesidir.

Yarı-Başkanlık modelinin avantajlarından ilki, iki başlı yürütme yapısı ile siyasi çatışmanın ve işbirliğinin olduğu ülkelerde yürütme gücü paylaşılabilir. Bu özellikte çatışan veya işbirliği halinde olan partilerin siyasal sistemi daha fazla destekleme ihtimalini artırmaktadır. Avantajlardan ikincisi, devlet başkanı olarak Cumhurbaşkanı’nın görev süresinin sabit olması hükümetlerin istikrarsız veya koalisyon hükümetleri olması halinde bile meşruiyetinin güçlü olmasından dolayı sistemin tıkanma ihtimalinin daha az olmasıdır (Erdem, 2017: 4-5).

2.Anayasalar’da Hükümet Sistemleri

2.1. 1876 Kanun-i Esasi Dönemi

Türkiye Cumhuriyet’i Osmanlı İmparatorluğu mirası üzerine kurulmuş bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğu, 1876 yılına kadar mutlakiyetle yönetilen bir siyasal rejime ve bu rejim altında tüm organların (özellikle yasama-yürütme) padişahı toplandığı bir hükümet sistemine sahipti. 1876 Kanun-i Esasi’nin ilanı ile siyasal rejim mutlakiyetten meşrutiyete geçerken hükümet sisteminde de bir değişiklik olmuş ve parlamenter sisteme geçilmiştir. Bu sistemde padişahlık hakkı Kanun-i Esasi’nin üçüncü maddesine göre hanedan üyelerine aittir. Bu maddeye göre; yürütme organı padişaha ve onun seçeceği bakanlar kuruluna ait olurken yasama organı Meclis-i Umumi adı altında padişah tarafından atanan Meclis-i Ayan ve halk tarafından seçilecek olan Meclis-i Meb’usan’dan oluşacaktır. Kanun yapma yetkisi padişahın izni alınarak Meclis-i Meb’usan tarafından yapılacak ve son olarak padişahın onayına sunulacaktır.

1909 yılında Kanun-i Esasi’de yapılan değişikliklerle parlamenter sistem özellikleri daha da kuvvetlendirilmiştir. Bu değişikliklerde Meclis-i Meb’usan’ın yapmak istediği kanun için padişahın izin alma hükmü kaldırılmıştır. Aynı zamanda padişahın meclisi fesih etme yetkisi de elinden alınmıştır. 16 Mart 1920’de son Osmanlı Meclisi’nin verdiği bir karar üzerine birleşimlerini sürekli olarak ertelemiş ve bir gün sonra 17 Mart 1920 tarihinde Kazım Karabekir’in önerisiyle ve Mustafa Kemal’in imzasıyla Ankara’da bir ulusal meclisin toplanmasına yönelik “intihabat tebliği” (seçim bildirisi) yayınlanmıştır. Artık yeni bir devletin kurulması, saltanatın kaldırılması ve rejimin cumhuriyet olmasına giden yol için adımlar atılmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde yeni meclisin açılmasıyla

birlikte hükümet sistemi üzerine tartışmalar yaşanmıştır. Yeni meclisin milletvekilleri hem Ankara’da toplanacak meclis için yapılan seçimlerle gelenler hem de son Osmanlı Meclis-i Meb’usan’ın üyelerinden oluşmasından dolayı meclisin içinde hala önemli ölçüde İstanbul merkezli devlet taraftarları vardı. Bu yüzden Mustafa Kemal 24 Nisan 1920 tarihinde vermiş olduğu önergede bir hükümetin kurulmasının zorunluluğuna işaret etmiş ancak geçici bile olsa bir “hükümet reisi” seçilmemesi gereği üzerinde durmuş ve BMM’nin yasama ve yürütme yetkilerini kendi bünyesinde toplaması gerektiğini belirtmiştir (Tanör: 1996: 176-179). Bu önerge ile kurulan hükümet sisteminin temeli 1921 Anayasası’nda devletin yeni hükümet şeklinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

2.2. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Dönemi

1921 Anayasa’sı Türkiye’nin anayasal tarihi açısından farklı bir konumda bulunmaktadır. Bu Anayasa her yönden diğer dört anayasadan önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklardan biri de kuşkusuz hükümet sistemi üzerinedir. Meclis Hükümeti sistemi, tüm yetki ve sorumluluğun mecliste toplandığı sistemin adıdır. Bu sistemin kabul edilmesinde en önemli etkenlerden biri kuşkusuz dönemin içinde bulunduğu hassas durumdur. Bizzat Mustafa Kemal tarafından verilen bir önergede “Geçici bile olsa bir ‘hükümet reisi’ tanımak yada ‘padişah kaymakamı’ seçmek doğru” olmayacağını belirtmiş ve BMM’nin yasama ve yürütme yetkilerini elinde toplayacağını ve meclis tarafından seçilecek bir heyetin hükümet işlerini yürüteceğini ifade etmiştir (Tanör, 1996: 179). Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun ikinci maddesinde yasama ve yürütme kuvvetlerinin BMM’nde toplandığı hüküm altına alınmıştır. Yürütme görevinin, meclisin kendi üyeleri arasından seçtiği vekiller aracılığıyla gerçekleştirileceği bunların denetlenmesi ve yönlendirilmesi, gerektiğinde azledilerek yerlerine yeni üyelerin seçilmesi “kuvvetler birliği” ve meclis hükümeti sisteminin temel özellikleri arasında yer almaktadır (Tanör, 1996: 198).

1 Kasım 1922 tarihinde Saltanatın kaldırılması ile siyasi rejim olarak mutlakiyet sona ermiştir. 29 Ekim 1923 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile Cumhuriyet ilkesi kabul edilmiştir. Yani 1 Kasım 1922 tarihi ile 29 Ekim 1923 tarihleri arasında siyasi rejim belirsizliği, siyasi rejimin cumhuriyet olması ile son bulmuştur. 29 Ekim de yapılan anayasa değişikliği ile “Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur” hükmü gereği meclis hükümet sistemi devam ederken Cumhurbaşkanı’nın TBMM tarafından seçilecek olması ve “Başvekil”in (Başbakanın) Cumhurbaşkanı ve meclis üyeleri tarafından seçilecek olması ve başbakanın diğer bakanları seçerek Cumhurbaşkanı’na takdim etmesi ve Cumhurbaşkanı’nın da seçilen heyeti meclisin onayına sunması kısmi parlamenter sistem özellikleri göstermektedir (Kili, 1980: 29).

2.3. 1924 Anayasası Dönemi

1924 yılında kabul edilen yeni anayasa ile hükümet sisteminde de kısmi değişiklikler olmuştur. Yeni hükümet sisteminde Meclis hükümeti özelliklerinin yanında Parlamenter sistem özellikleri de önemli bir yere sahip olmuştur. Anayasanın beşinci maddesinde yasama yetkisinin ve yürütme kuvvetinin BMM’nde toplandığını hüküm altına almıştır. Altıncı maddede meclisin yasama yetkisini bizzat kullanacağını belirtmiş ve yedinci maddesinde yürütme yetkisini ise meclis tarafından seçilen Cumhurbaşkanı ve onun tayin edeceği icra vekilleri aracılığıyla kullanacağını ve hükümetin daima denetim altında tutulabileceği ve gerekli görüldüğünde düşürülebileceği hükmü konulmuştur (Tanör, 1996: 226). Bu özellikleri itibarıyla 1924 Anayasasında belirlenen hükümet sistemi “karma hükümet sistemi”dir.

2.4. 1961 Anayasası Dönemi

1961 Anayasası, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra darbeyi gerçekleştiren kuvvet ve onun görevlendirdiği komisyon tarafından yapılmış bir anayasadır. Bu anayasa ile parlamenter hükümet sistemi kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu yürütme organını oluşturacaktır. Ancak bu anayasanın belki de en önemli özelliklerinden biri kuşkusuz 1950-1960 dönemi Menderes Hükümetlerine tepkisel niteliğidir. Bu özelliği gereği yasama ve yürütme organlarının yanına bir denge unsuru olarak yeni anayasal organlar getirilmiştir. Askeri bürokrasinin yürütme içinde ayrıcalıklı bir konuma yükseltilmesi bununla ilgili yapılan en önemli düzenlemeler içinde yer almaktadır (Tanör, 1996: 304). Aynı tepkisellik 1961 Anayasası’nın yasama organına ilişkinde bulunmaktadır. Yasama organı, çift meclisli bir sistemden “Millet Meclisi” ve “Senato”dan oluşmuştur. Parlamentoya duyulan güvensizlik bu sistemin anayasaya sokulmasındaki en önemli gerekçedir (<http://www.birikimdergisi.com> - İnsel, 1998: 42).

Anayasa, yasama organına geniş yetkiler verilirken yürütme organının yetkilerini sınırlamış olması diğer bir özelliğidir. Bu nedenle yasama- yürütme ilişkileri her iktidar değişikliğinde eleştirilmiş ve yürütmenin güçlendirilmesine yönelik talepler ve tartışmalar yaşanmıştır. 12 Mart Askeri Muhtırası'ndan sonra gerçekleştirilen anayasa değişiklikleri ile yürütme göreceli olarak biraz daha güçlendirilmiştir.

2.5. 1982 Anayasası Dönemi

1982 Anayasası'nda bir önceki anayasa gibi darbe sonrası yapılan bir anayasadır. 1961 Anayasası'nda var olan tepkisellik 1982 Anayasası'nda da vardır. Yürütmenin göreceli olarak güçsüzlüğüne duyulan tepkisellik 1982 Anayasası'nın güçlü yürütme organı üzerinde yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Özellikle Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkiler parlamenter bir sistemde tanınan yetkilerin üzerinde olduğu sık sık eleştirilmiştir. Cumhurbaşkanı'na geniş yetkilerin tanınması darbeyi gerçekleştiren Kenan Evren'in 1982 Anayasası için yapılan oylamayla birlikte kendisini Cumhurbaşkanı seçtirecek olmasının da önemli bir yeri vardır diyebiliriz. Parlamenter sistemde yetkisiz ve sorumsuz bir Cumhurbaşkanı yürütmenin bir kanadını oluştururken 1982 Anayasası'nda bu özelliğin tam olarak gerçekleşmediği söylenmektedir. Pratik uygulamaya bakıldığında sık sık yetkisiz ve sorumsuz olması gereken Cumhurbaşkanı ile yetkili ve sorumlu bakanlar kurulu arasında çıkan uyuşmazlıklar ve gerilimler bunun belki de en önemli göstergesidir. Ancak hem Turgut Özal hem de Süleyman Demirel kendi cumhurbaşkanlıkları döneminde sık sık Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini yeterli görmemiş ve parlamenter sistemin tartışılarak başkanlık veya yarı-başkanlık sistemine geçme önerileri getirmişlerdir.

Turgut Özal ve Süleyman Demirel'in cumhurbaşkanlığı döneminde başlayan bu tartışmalar Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 seçimlerinden birinci parti çıkarak hükümeti kurması sonrası devam etmiştir. Öyle ki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin hükümetleri dönemine denk gelen 2007 Cumhurbaşkanlığı krizi ile bu tartışmalar en yüksek noktaya çıkmıştır. Onuncu Cumhurbaşkanı olan Ahmet Necdet Sezer'in 2007 yılında görev süresinin dolmasından dolayı yeni Cumhurbaşkanı seçim sürecine girilmiştir. 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı seçimi TBMM tarafından yapılacaktır. İlk iki turda adaylardan biri meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun oyunu alması gerekecektir. Bu çoğunluk sağlanamazsa üçüncü turda Cumhurbaşkanı seçilebilmek için meclis üye tam sayısının yarısından bir fazla oy alınması gerekmektedir. Üçüncü turda da bu çoğunluk sağlanamazsa dördüncü tur oylamaları yapılacaktır. Dördüncü tur oylamaları için üçüncü turda en fazla oy alan iki aday seçimlere katılacak ve adaylardan biri üye tam sayısının salt çoğunluğunun oylarını alamazsa TBMM seçimlerinin derhal yenileneceği hüküm altına alınmıştır. Kuşkusuz böyle bir seçim sürecinin konulmasındaki en önemli etmen 1961 Anayasası hükümlerine göre 1980 yılında Cumhurbaşkanı seçilememe krizinin etkisi büyüktür. Yani 1982 Anayasası Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin sonunda bir adayın Cumhurbaşkanı seçilmesini sağlayan bir kural getirmiştir. Ancak 2007 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi Abdullah Gül'ü aday gösterince Gül'ün adaylığına hem elitist-vesayetçi bir anlayışla Çankaya'da Cumhuriyetçi-laik, eşit başörtülü olmayan bir aday görmek istiyoruz hem de 2002 seçimleri sonucunda oluşan meclisin yapısının meşruiyetinin zayıf olması gerekçeleri ile ciddi anlamda tepkiye neden olmuştur. Öyle ki, bu tepkiyi gösterenler arasında dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'de vardır. Büyükanıt hem TSK'nın bir personeli olarak hem de bir vatandaş olarak cumhuriyetin temel değerlerine "sözde değil özde sahip olan" bir Cumhurbaşkanı istediğini ifade etmiştir. Sezer'de tepkisini yapmış olduğu bir konuşmada dile getirmiştir. Sezer, Cumhurbaşkanı'nın tarafsız olması gerektiğini ancak Türk siyasal rejiminin büyük bir tehlike altında olduğunu ve Türkiye'ye siyasal islam modelinin dayatıldığını söylemiştir (Işık, 2010: 31-32). Aynı zaman dilimi içinde özellikle laiklik ve Atatürkçülük kavramları üzerine yoğunlaşan "Cumhuriyet Mitingleri" düzenlenmiştir. Bu mitinglerde öne çıkan başlıklar ve sloganlar; "Çankaya yolları şeriata kapalı", "Çankaya'da molla istemiyoruz", "Laiklik/Atatürk düşmanı, Meclis Başkanı", "Tayyip imamdır, imam kalacak", "İrticaya set, işte sine-i millet", "Cumhuriyete sahip çıkalım" şeklinde gerçekleşmiştir (Işık, 2010: 41).

Bir başka tepkide Eski Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu tarafından gelmiştir. Kanadoğlu tepkisini biraz daha ileri götürerek seçim sürecinin nasıl iptal edileceğine dair toplantı yeter sayısı tezini ortaya atmıştır. Kanadoğlu'na göre seçim sürecinde meclisin toplantılara başlayabilmesi için toplantı yeter sayısının üye tamsayısının üçte ikisi olması gerekmektedir. Bu durumda Cumhurbaşkanı'nın ilk turda seçilmesi için gerekli olan üçte iki çoğunluk aynı zamanda toplantı yeter sayısı olacaktır. Bu öneri AK Parti dışındaki diğer partilerin meclise gelmemesini gerektirmektedir. İlk tur oylamada Abdullah Gül 357 oy almasına rağmen diğer partilerin meclise gelmemesi neticesinde toplantı yeter sayısı için gereken 367 sayısına ulaşamadığı için CHP Anayasa Mahkemesine ilk tur oylamanın iptali için dava açmıştır. Anayasa Mahkemesi 'de kısa süre içinde davayı görüşüp

Karara bağlamıştır.¹ Mahkeme, Anayasa'nın 102. Madde'sinde "Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir" hükmünün sadece karar yeter sayısını belirtmediğini aynı zamanda toplantı yeter sayısını da düzenlediği şeklinde zorlama bir yorumda bulunarak ilk tur oylamanın geçersiz sayılacağı hükmüne varmıştır.

İlk tur oylamanın yapıldığı akşam, "27 Nisan E-Muhtıra" olarak bilinen Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinden bir bildiri yayınlamıştır. Hem 27 Nisan E-Muhtırası hem de Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu zorlama karar neticesinde Ak Parti seçimlerin yenilenmesi kararını alırken aynı zamanda Cumhurbaşkanı'nın meclis tarafından seçtirilmemesine vermiş olduğu cevap halk tarafından seçilen bir Cumhurbaşkanı olmuştur. Kısa süre içinde Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçileceğine dair anayasal düzenlemeleri yapmıştır. Meclis'te 2/3 çoğunlukla kabul edilen bir Anayasa değişikliği Cumhurbaşkanı'nın onayı ile yürürlüğe girecektir. 2/3'ten az 3/5'ten fazla bir oyla kabul edilen Anayasa değişiklikleri için Cumhurbaşkanı'nın onaylamasından sonra halkoyuna sunulması hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelerin Meclis'te 3/5 ile 2/3 arasında bir çoğunlukla kabul edilmesinden dolayı halk oylamasına gidilmesi gerekmektedir. Ancak Anayasa gereği halk oylaması dört ay sonra gerçekleşecektir. 21 Ekim 2007 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucunda anayasa değişiklikleri kabul edilmiştir. Bu değişiklikler arasında Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi, görev süresinin 5 yıl olması bir adayın en fazla iki kere seçilebileceği vardır. Meclis'in kabul ettiği ve Cumhurbaşkanı'nın onayladığı bu değişiklikler halkoyuna sunulma zorunluluğundan dolayı 22 Temmuz'da gerçekleştirilen erken seçimler ve sonrasında 28 ağustos 2007 tarihinde Meclis'te yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde uygulanamamıştır. Bu tarihte yapılan seçim sonucunda Abdullah Gül Meclis tarafından seçilen son Cumhurbaşkanı olarak göreve gelmiştir. Yeni anayasa değişiklikleri ancak Abdullah Gül'ün görev süresinin 2014 yılında dolmasıyla uygulama alanına kavuşmuştur.

2014 yılında Recep Tayyip Erdoğan halk tarafından seçilen ilk Cumhurbaşkanı olmuştur. Ancak Erdoğan'ın halk tarafından seçilmesi hükümet sistemi tartışlarını alevlendirmiştir. Erdoğan'ın seçilmesi pratikte yarı-başkanlık sistemine geçiş olarak nitelenmiştir (http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/siyaset/501513/Erdogan_10_Agustos). Aynı şekilde Erdoğan'ın da seçilmeden önceki bazı demeçleri bu nitelermelere neden olmuştur. Erdoğan, "tarafsız bir Cumhurbaşkanı olmayacağım" (<https://www.haberler.com/basbakan-erdogan>), "alışılmış Cumhurbaşkanı olmam" (<http://www.fortuneturkey.com/erdogan>) söylemlerinde bulunmuştur. Erdoğan Cumhurbaşkanı seçildikten sonra fiili olarak alışılmış bir Cumhurbaşkanı görüntüsünden uzaklaşarak siyaset üzerinde doğrudan belirleyici bir aktör olmuştur.

15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe girişimi sonrasında tekrar tartışmalar alevlenmiş ve anayasal değişiklikler için AK Parti ile MHP arasında varılan görüşmeler gerçekleşmiştir. Neticede yapılan değişiklikler 16 Nisan 2017 tarihinde halk tarafından kabul edilmiştir.

3. 2017 Anayasa Değişikliklerinde Hükümet Sistemi

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum neticesinde kabul edilen anayasa değişikliklerine² göre Türkiye'nin hükümet sisteminde de köklü bir değişiklik meydana gelmiştir. Bu değişikliklerin en önemlisi yürütmenin tek başlı hale gelmesidir. Yeni sistemde yürütme gücü Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacaktır. Bu düzenleme ile yürütme organında var olan iki başlılık ortadan kaldırılmıştır. Artık 104. Madde'de yapılan değişiklik ile yürütme yetkisi sadece Cumhurbaşkanına verilmiştir. Aynı maddeye göre Cumhurbaşkanı'na bir veya daha fazla yardımcı ve bakanları atama ve görevlerine son verme yetkisi verilmiştir. Yürütmenin tek başlılığı, ABD tipi başkanlık ile aynı özelliği göstermektedir. Ancak Cumhurbaşkanı'nın yardımcılarını Cumhurbaşkanı olduktan sonra seçebilmesi kuralı Başkanlık Sistemi'nden ayrılmaktadır. Çünkü Başkanlık Sistemi'nde başkan yardımcısını seçimlere girmeden önce belirlemektedir. Bu da başkanın görevini yapamayacak duruma gelmesi durumunda yerine geçecek başkan yardımcısının meşruluğunun kuvveti açısından önemli bir etkidir (Arslan, 2013: 199). Ancak Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde başkanın ölmesi, görevini yapamayacak hale gelmesi veya istifa etmesi gibi nedenlerle Cumhurbaşkanlığı makamı boşalırsa 106. Madde'ye göre 45 gün içinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacaktır. Aynı maddeye göre genel seçimlere bir yıldan az bir süre kalmışsa Cumhurbaşkanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri birlikte yapılır. Fakat genel seçimlere bir yıldan fazla bir süre kalmışsa sadece Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılır ve seçilen Cumhurbaşkanı genel seçimlere kadar görevini yürütür. Bu düzenleme ile Cumhurbaşkanının bu şekilde seçilerek göreve gelmesi 101. Madde'de düzenlenmiş olan Cumhurbaşkanının iki defa seçilme kuralının iki istisnasından biridir. 106. Madde'de "Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde" seçimlerin yapılacağı kuralında bu nedenler tek tek

¹ Anayasa Mahkemesi: Esas Sayısı : 2007/45 - Karar Sayısı : 2007/54 - Karar Günü : 1/5/2007

² Resmi Gazete, 11 Şubat 2017, S.29976, Kanun No: 6771

sayılmamıştır. 106. Madde’de yapılan düzenlemeyle getirilen istisna ile Cumhurbaşkanlığı makamı genel seçimlerin yapılmasından mesela üç ay sonra boşalırsa sadece Cumhurbaşkanlığı seçimleri yenilenecektir. Seçilen Cumhurbaşkanı için genel seçimlere kadar olan süre dönemden sayılmayacak bu durum da cumhurbaşkanlarına 2 den fazla seçilme hakkı verecektir.

İki seçim dönemi arasında seçim yapılamaması kuralı ABD tipi Başkanlık Sistemi’ne getirilen en önemli eleştirilerden bir tanesidir. Çünkü niteliksiz başkanlar olduğunda, başkanlık makamının boşaldığında veya Başkan ile Senato arasında sert uyuşmazlıkların yaşandığı dönemlerde seçim yapılamamasından dolayı ülkelerin sosyal-ekonomik ve siyasi ortamlarında istikrarsızlıklara yol açacak olmasıdır. Türkiye’nin kabul ettiği yeni Hükümet Sistemi modelinde Başkanlık Sistemi’nde var olan iki seçim dönemi arasında seçimlerin yapılamaması yani seçim sürelerinin sabit olması kuralı Cumhurbaşkanlığı Sistemi’nde bulunmamaktadır. Seçimlerin yapılabilmesi yetkisi parlamenter sistemde olduğu gibi hem Cumhurbaşkanı’na hem de meclise verilmiştir. Fakat parlamenter sistemde cumhurbaşkanının seçimleri yenileme kararı istisnai şartların oluşmasıyla gerçekleşmektedir. Değişiklik öncesi düzenlemede bu istisna bir hükümetin 45 gün içinde kurulamaması halinde gerçekleşebilirdi. Ancak cumhurbaşkanlığı Sistemi’nde seçim yenileme kararı için herhangi bir neden öngörülmemiştir. 116. Madde’ye göre seçim yenileme kararını Cumhurbaşkanı tek başına alabilirken TBMM’nin seçim yenileme kararı alabilmesi için üye tamsayısının beşte üçünün oyu gerekmektedir. Cumhurbaşkanlığı Sistemi’nde kural, hangi organ seçim kararı alırsa alsın seçimlerin hem yasama hem de yürütme organı için aynı zamanda yapılmasıdır. Yani birlikte seçim kuralıdır. Birlikte seçim kuralı ile Cumhurbaşkanı ile TBMM çoğunluğunun aynı partiden olması istenmiş ve böylelikle Yasama ile yürütme arasında uyumlu ve istikrarlı bir yönetim oluşturmak hedeflenmiştir. Aynı zamanda bu düzenleme Cumhurbaşkanı’na seçimleri yenileme noktasında güçlü bir yetki verirken TBMM’ne seçim kararı almada nitelikli çoğunluk yani üye tam sayısının beşte üçü gibi zorlaştırıcı hükümler getirmiştir. Bu düzenleme ile anayasa yapıcılarını hem Cumhurbaşkanı’nın TBMM tarafından seçim tehdidine maruz kalmamasını istemiş hem de Cumhurbaşkanı’nın ikinci döneminde TBMM seçim kararı alırsa 116. Madde’ye göre Cumhurbaşkanı’na bir defa daha aday olabileme hakkı getiren hükmün Cumhurbaşkanı’nın partisinin gerekli çoğunluğu elde ettiğinde keyfi seçim kararı alarak Cumhurbaşkanı’nın bir dönem daha seçilmesinin önüne geçilmesinin istenmesidir diyebiliriz. Burada ki hükmün iki yönlü bir görünümü vardır. İlk olarak Cumhurbaşkanı’na tek başına seçim kararı alma hakkı getirirken meclise getirilen üye tam sayısının beşte üçü çoğunlukla karar almasının yasama ile yürütme arasında bir eşitsizliğe neden olmasıdır. İkincisi, Bir Cumhurbaşkanı’nın partisinin gerekli çoğunluğu elde ettiğinde Cumhurbaşkanı’na bir defa daha seçilme hakkı getirilmesinin zorlaştırılarak önüne geçilmesi istenmiştir. Kısaca söylemek gerekirse bu hükümde belirlenen beşte üç çoğunluk yerine değişiklik öncesinde olduğu gibi niteliksiz bir çoğunluk ile alınacak seçim kararlarında Cumhurbaşkanı’nın bağlı olduğu partinin seçim kararı alarak Cumhurbaşkanı’na bir dönem daha seçilme imkanını kolaylaştıran düzenlemeden uzaklaşılmalı istenmiştir. Bu hüküm, Cumhurbaşkanı’nın iki defa seçilme kuralının iki istisnasından ikincisidir. Mesela TBMM, genel seçimlerin yapılmasından 13 ay önce bir seçim kararı alırsa ikinci döneminde olan Cumhurbaşkanı için tekrar aday olma hakkı verecektir. Bu iki istisna, bir Cumhurbaşkanı’na yaklaşık 4 dönem 18-19 yıl Cumhurbaşkanı olabilme imkanı tanımaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Sistemi’nde Cumhurbaşkanı aday olabilmek için gereken şartlar; 101. Madde’de düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bir adayın milletvekili olabilmesi için gerekli şartların yanında 40 yaşını doldurmuş olması ve yüksek öğrenimini yapmış olması gerekmektedir. Aynı maddeye göre, Cumhurbaşkanı 5 yıllık bir dönem için seçilir ve yeniden aday olabilir. En fazla iki dönem Cumhurbaşkanı olarak görev yapabilir. Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanı seçilirken nitelikli oy olarak geçerli oyların %50+1’i yani yüzde ellinin üzerinde bir oy alması gerekmektedir. Eğer adaylardan biri ilk turda bu oranda bir oy alamazsa ilk oylamada en fazla oy alan iki aday ilk tur oylamayı izleyen ikinci pazar günü tekrar oylanır ve bu turda en fazla oy alan aday Cumhurbaşkanı seçilir. Ancak 101. Madde’nin 6. Fıkrası’na göre *“İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.”* İkinci oylamaya sadece bir aday katılacak olması durumunda artık bu oylama referanduma dönüşür. Adayın seçilebilmesi için oylamada geçerli oyların salt çoğunluğunu alması gerekir. Salt çoğunluk oylarının alınamaması halinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri yenilenir. 1982 Anayasası’nın kabul edilmesinden 2007 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa değişikliğine kadar Cumhurbaşkanı’nın seçilmesi TBMM tarafından gerçekleştirilirdi. Ancak 2007 yılında yapılan değişiklikle artık bir sonraki Cumhurbaşkanı seçiminin halk tarafından yapılması hükmü kabul edilmiştir. ABD Başkanlık Sistemi’nde de başkan biraz farklı bir seçim süreci bulursa da halk tarafından seçilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Sistemi’nde yasama organı, 98. Madde’ye göre Bakanları ve Cumhurbaşkanı yardımcılarını, meclis araştırması, meclis soruşturması, genel görüşme ve yazılı soru aracılığıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisine sahiptir. Bu özellik sert kuvvetler ayrılığına dayanan Başkanlık Sistemi’nde mevcut değildir. Parlamenter

sistem ile benzerlik taşıyan bir özellik göstermektedir. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı yardımcıları ile Bakanların bireysel olarak siyasi sorumluluğunun hem Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde hem de başkanlık sisteminde yasama meclisine karşı değil, Cumhurbaşkanına ve Başkana karşı sorumlu olmasıdır. Ancak Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde Cumhurbaşkanı'nın ve Başkanlık Sistemi'nde Başkanın siyasi sorumluluğu halka karşıdır. Parlamenter sistemde ise Cumhurbaşkanı'nın siyasi sorumluluğu bulunmaz iken Bakanlar Kurulunun siyasi sorumluluğu yasamaya karşıdır. 106. Madde ile Meclis soruşturması zorlaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında soruşturma sürecinin başlayabilmesi için öncelikle meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu olan 301 milletvekilinin önerge vermesi gerekir. Önergenin görüşülmesinden sonra soruşturma açılabilmesi için meclis üye tam sayısının beşte üçü olan 360 milletvekilinin onayı gerekmektedir. Soruşturma açılmasına karar verildikten sonra 106. Madde'ye göre 15 kişilik soruşturma komisyonu oluşturulur. Bu soruşturma komisyonu soruşturma sonucunu belirten raporunu iki ay içinde, soruşturmanın bu süre içinde bitirilememesi halinde son bir aylık ek süre verilir. Bu süreler içinde tamamlanan soruşturma raporu Meclis Başkanlığına sunulur. Meclis Başkanlığına sunulan rapor on gün içinde dağıtılır ve dağıtımından itibaren on gün içinde Genel Kurul'da görüşülerek TBMM'nin üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu olan 400 milletvekilinin gizli oyu ile Yüce Divana sevk kararı verilir. Yüce Divan da yargılanarak mahkûm olan Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın görevi sona erer. Buradaki hem önerge verilmesi için gerekli olan 301 hem soruşturma açılması için gerekli olan 360 hem de Yüce Divan'a sevk edilmesi için istenen 400 milletvekili sayısı oldukça yüksek rakamlar olup bu sayılara ulaşılmasının ciddi anlamda zor olduğu açıktır. Bu durum da TBMM'ne verilen Cumhurbaşkanı yardımcısını ve Bakanları denetleme araçlarından olan meclis soruşturması aracını kullanmasını neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu madde ile Meclis soruşturması, anayasa tarafından hüküm olarak getirilmiş ancak pratikte işlemeyen bir araç olma ihtimali son derece kuvvetli hale dönüştürülmüştür (Coşkun, 2017: 20).

Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde Cumhurbaşkanı üst düzey kamu görevlilerini atama yetkisine sahiptir. Bu yetkinin benzeri değişiklik öncesi Cumhurbaşkanı'na da tanınmıştır. Anayasa'nın 104. Madde'sinin ilk fıkrasında ki hükme göre Cumhurbaşkanı üst düzey kamu yöneticilerini ataması ve görevlerine son vermesi yetkisine sahiptir. Üst düzey kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esaslarında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme de var olan sorunlardan ilki, "üst düzey kamu yöneticileri" kavramının kimleri kapsadığıdır. Mevzuat'a göre kimlerin üst düzey sayılacağı belirtilmemiştir. Bu kapsamda göreve atanmaların ve görevden alınmaların Cumhurbaşkanı'na bağlanacağını muhtemelen sonraki bir iş olarak düşünülmüştür. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile sınırların çizilmesi gerçekleştirilecektir. Bu durumun da Meclis'i zayıf düşürüp Cumhurbaşkanı'nı güçlendireceği açıktır. Sorunlardan ikincisi ise, Cumhurbaşkanı'na tanınan bu yetkide bir filtrelemenin öngörülmemiş olmasıdır. ABD tipi Başkanlık sistemlerinde, başkanın üst düzey kamu görevlilerini atamaları (bakanlar, büyükelçiler, yüksek mahkeme üyeleri, vb.) Senato'nun onayına tabi kılınmıştır. Ancak söz konusu olan atama yetkileri belli kurallar çerçevesinde denetime tabidir. ABD'de Başkan, Senato'nun iradesini dikkate almak suretiyle bir makam için aday belirlemek zorundadır. Aday gösterilirken senatonun onayını alacak bir aday seçilmeye çalışılır. Kabul ettiğimiz Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde böyle bir onay aşaması yoktur. Atamalarda tek yetkili Cumhurbaşkanıdır ve Meclis'e hiçbir denetim imkânı bırakılmamıştır (Coşkun, 2017: 17).

Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde yürütme ile ilgili konularda Cumhurbaşkanı'na 104. Madde'de "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" çıkarma yetkisi verilmiştir. Bu maddeye göre Cumhurbaşkanlığı kararnameleri sadece yürütme yetkisine ilişkin konularda çıkarılabilir. Ancak bu yetki anayasanın birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin düzenlenmesinde kullanılamaz. Yine yetki, anayasaya göre kanunla düzenlenmesi gereken bir konu hakkında ve açıkça kanunda düzenlenen konularda da kullanılamaz. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin düzenlediği bir konu hakkında kanun hükmü bulunuyorsa bu kararname geçersizdir ve kanunlar uygulanır. Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin anayasaya uygunluğunun şekil ve esas bakımından denetlenmesi Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmaktadır. Ancak olağanüstü hal ve savaş durumlarında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri şekil ve esas bakımından Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla denetleme yapılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve Kanunların ve TBMM İçtüzüğü'nün şekil ve esas bakımından anayasa mahkemesi tarafından denetlenebilmesi için dava açma hakkı Cumhurbaşkanı'na, TBMM'nde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubuna ve üye tam sayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, değişiklik öncesi düzenlemelerde (parlamenter sistemde) var olan ve bakanlar kuruluna tanınan Kanun Hükmünde Kararname çıkarma yetkisine benzer bir düzenlemedir. Ancak cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanun hükmünde kararnamenin farkı cumhurbaşkanlığı kararnamesinde Cumhurbaşkanı ayrı bir yetki kanununa ihtiyaç duymaz iken bakanlar kurulunun kanun

hükmünde kararname çıkarabilmesi için meclisten sınırları belirlenmiş bir yetki kanununa ihtiyaç duymaktadır³. Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde cumhurbaşkanlığına tanınan cumhurbaşkanlığı kararnamesi yetkisi gibi Başkanlık Sistemi'nde de başkana benzer şekilde kanun gücünde işlem yapma yetkisi verilmiştir (Küçük,2017:28). Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde, kararname ile kanun arasında bir çatışmanın tespiti ancak mahkeme kararı ile mümkün olmaktadır. Ancak mahkeme, çatışmanın varlığı ile ilgili karar verinceye kadar kararname uygulanacaktır. Cumhurbaşkanları bu şekilde kanunlara aykırı bir şekilde kararnameler düzenleyerek Özal'ın "anayasayı bir kez delsek ne olur" (<http://blog.milliyet.com.tr/-anayasayi-...No=114405>) anlayışının fiile geçmesini gerçekleştirebileceklerdir. Meclis Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile ilgili bir düzenleme gerçekleştirecek olursa bu düzenlemenin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması gerekmektedir. Cumhurbaşkanı bu düzenlemeyi onaylarsa Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümsüz olacak ve uygulanmayacaktır. Ancak Cumhurbaşkanı bu düzenlemeyi onaylamazsa yani meclise iade ederse bu durumda meclisin aynı düzenlemeyi tekrar kabul etmesi için üye tam sayısının salt çoğunluğu (301 Milletvekili) ile karar alması gerekmektedir. Meclisin 301 Milletvekili ile böyle bir düzenlemeyi tekrar meclisten geçirilmesinin önündeki zorluklar yüzünden Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi yürürlükte kalacaktır. Dolayısıyla Meclisin kararnameler üzerindeki denetimi ciddi şekilde kısıtlanmış olmaktadır. Cumhurbaşkanı, aynı zamanda yönetmelikler de çıkarabilir. Ancak bu yönetmelikler de kanunlara aykırı olamaz.

Kanun teklif etme hakkı 88. Madde'ye göre milletvekillerine tanınmıştır. Değişiklik öncesi Bakanlar Kuruluna tanınan kanun tasarısı verme hakkı yeni düzenlemede bulunmamaktadır. Kanun teklifi hakkının sadece milletvekillerinde bulunması hakkı ABD tipi Başkanlık sistemlerinde de aynıdır. Cumhurbaşkanı, TBMM tarafından kabul edilen bir kanunu 15 gün içinde yayımlar veya veto yetkisini kullanarak TBMM'ye geri gönderir. Böyle bir durumda TBMM veto edilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile aynen kabul ederse kanun Cumhurbaşkanı tarafından yayımlanır. Ancak TBMM geri gönderilen kanunda bir değişikliğe giderse Cumhurbaşkanı veto yetkisini tekrar kullanabilir. Cumhurbaşkanının veto yetkisi parlamenter sistemde Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkiyle Başkanlık Sistemi'nde de başkana tanınan yetkiyle benzerlik göstermektedir. Ancak ABD tipi Başkanlık Sistemi'nde veto edilen bir kanun temsilciler meclisinde ve senatoda üçte iki çoğunlukla aynen kabul edilirse başkan bu kanunu onaylamak zorunda iken Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde meclisin üye tamsayısının salt çoğunluğu ile kabul etmesi gerekir. Bu düzenleme ile Başkanlık sistemine göre Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde meclisin yetkisi ve kanun yapabileceği kabiliyeti biraz daha arttırılmıştır.

Cumhurbaşkanı, 119. Madde'ye göre, "savaş, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma, ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması, tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde, süresi altı ayı geçmemek üzere" olağanüstü hal ilan edebilir ve bu karar verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanarak aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Bu dönemlerde olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda çıkarılan cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin anayasaya aykırılığı ileri sürülemez. Değişiklik öncesi anayasada olağanüstü hal ilan etme yetkisi Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kuruluna verilmiştir. Aynı zamanda yeni sistemde kaldırılan sıkıyönetim değişikliği öncesi anayasa da yer alan bir hükümdür.

ABD Başkanlık Sistemi'nde bir kişinin hem yasamada hem de yürütmede görev alması yasağı Cumhurbaşkanlığı sisteminde de vardır. TBMM üyeleri, 116. Madde'ye göre Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanacak olurlarsa üyelikleri sona erecektir. Değişiklik öncesi sistemde ise TBMM üyesi aynı zamanda bakanlar kurulunun da üyesi olabilmektedir. Yani Başkanlık ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde bir kişi ya yasama organı üyesidir ya da yürütme organı üyesidir. Parlamenter sistemde ise bir kişi hem yasama hem de yürütme organının üyesi olabilmektedir.

1961 Anayasası ile getirilen ve 1982 Anayasası'nda da devam eden uygulamaya göre, Cumhurbaşkanı'nın partisi ile ilişkisi kesilir hükmü yeni sistemde mevcut değildir. Anayasanın 101. Madde'sinde yer alan bir kişi Cumhurbaşkanı seçilmişse "varsın partisi ile ilişkisi kesilir" hükmü yeni Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde ve başkanlık sisteminde yer almamaktadır. Yani Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde Cumhurbaşkanı'nın partisi ile ilişkisinin kesilmene yönelik bir düzenleme mevcut değildir. Cumhurbaşkanlığı ve Başkanlık sistemlerinde Cumhurbaşkanı ve başkanın partisi ile ilişkisi devam etmektedir.

³ Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler Resmî Gazete'de Yayımlandıkları gün aksine bir süre belirlenmemişse yürürlüğe girerler ve aynı gün TBMM'ne sunulması gerekmektedir. Kanun Hükmünde Kararnamelerin denetimi de Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde Cumhurbaşkanı, 161. Madde'ye göre bütçe kanunu teklifi verme yetkisine sahiptir. Cumhurbaşkanı bütçe teklifini TBMM'ye sunar ve Meclis teklifi 55 günlük yasal süreç içinde TBMM Genel kurulda görüşmesi ve mali yılbaşına kadar karara bağlaması gerekmektedir. Eğer bütçe, belirlenen süreler içinde tamamlanamazsa bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilerek artırılarak yürürlüğe konur.

Parlamentar sistemde yürütmenin bakanlar kurulu kanadı Cumhurbaşkanının onaylaması ve Resmi Gazete'de yayınlanması ile göreve başlar ve görevine devam edebilmesi için TBMM'nin onayına ihtiyacı vardır. Cumhurbaşkanlığı ve başkanlık sistemlerinde ise yürütmenin göreve başlayabilmesi için TBMM'nin güvenoyuna ihtiyacı yoktur. Çünkü doğrudan halk tarafından seçilerek göreve gelmektedirler.

Hem Cumhurbaşkanı hem de TBMM ayrı ayrı seçilerek görevlerine geldikleri için güçlü meşruiyetleri vardır. Cumhurbaşkanı'nın güçlü bir meşruiyetinin bulunması TBMM ile arasında zaman zaman meşruiyet çatışması yaşatabilir. Güçlü demokratik meşruiyete sahip iki kurum karşı karşıya gelebilir. Eğer her iki kurumda yetkilerini sonuna kadar kullanmak isterse, sistemin kriz üretmesi kaçınılmaz olacaktır. Tabii böyle bir durumla karşı karşıya kalınması ihtimali daha çok Cumhurbaşkanı ile TBMM çoğunluğunun ayrı ayrı partilerden oluşmasından kaynaklanacaktır. Ancak Türkiye'nin siyasi tarihine bakıldığında Cumhurbaşkanlarının kendi partisi ile sık sık karşı karşıya geldiği görülmektedir. Özal Anavatan Partisinden ayrılarak Cumhurbaşkanı olduktan sonra Anavatan Partisi'nden Başbakan olan Mesut Yılmaz ile çatışması, Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı olduktan sonra kendi partisinin hatta siyasete kazandırdığı isimlerden olan Tansu Çiller çatışması örnek olarak verilebilir. Yine aynı gelenekten gelen Ahmet Necdet Sezer ile Demokratik Sol Parti başkanı ve Başbakan Bülent Ecevit ile çatışması 2001 Ekonomik krizinin tetiklenmesini netice vermiştir. Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde TBMM Cumhurbaşkanı tarafından hazırlanan Bütçe Kanununu onaylamayarak Cumhurbaşkanını zor durumda bırakabilir. Aynı şekilde Cumhurbaşkanı da TBMM'nin çıkarmış olduğu kanunları onaylamayarak kanun yapımı süreçlerini zorlaştırabilir.

Sonuç

Siyasal sistemlerde hükümet sistemlerinin birinin diğerine mutlak üstünlüğünden söz etmek doğru değildir. Bu konuda çok farklı görüşler ve düşünceler bulunmaktadır. Uygulamaya baktığımızda farklı hükümet sistemlerine sahip ülkelerin başarılı veya başarısız oldukları alanlar bulunmaktadır. Teorik olarak hükümet sistemlerinin sahip olduğu özellikler pratik siyaset açısından birinin diğerine üstünlüğünü gerektirmez. Önemli olan hangi hükümet sistemi olursa olsun o hükümet sisteminin ilkelerinin ve özelliklerinin etkin bir şekilde uygulanmasıdır.

Hükümet sistemleri ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Hatta aynı hükümet sistemine sahip ülkeler arasında bile farklı uygulamalar bulunmaktadır. Başkanlık Sistemi ABD'de iki yüzyıldan beri devam ederken bazı ülkelerde Başkanlık Sistemi olumsuz uygulamalara neden olmuştur. Aynı şekilde parlamenter sistem de İngiltere gibi ülkelerde uzun yıllardır devam ederken aynı sistemi uygulayan diğer ülkelerde istikrarsızlıklara ve krizlere yol açmıştır. Uygulamalara bakıldığında her hükümet sisteminin iyi veya kötü işlediği örnekler bulmak mümkündür. Bu farklılıkların varlığı kuşkusuz ülkelerin sahip oldukları siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel şartlardır. Türkiye'de de bugüne kadar uygulanan hükümet sistemlerini bu bağlamda değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası'nda yapılan değişikliklerle kabul ettiği yeni hükümet sistemini de Türkiye'nin sahip olduğu şartlar altında değerlendirmek gerekmektedir. Bu sistemin getirilmesinde yaşanan siyasal krizlerin önemli bir yeri vardır. Çünkü geçmiş dönemlerde yaşanan koalisyon hükümetleri ve cumhurbaşkanlığı için yaşanan krizler hem istikrarsızlığa yol açmış hem de demokrasi dışı müdahalelerin meydana gelmesine sebebiyet vermiştir. Bu çerçevede yeni değişikliklerle bu krizleri yok etmeye yönelik bir takım düzenlemeler getirilmeye çalışılmıştır.

Yeni hükümet sisteminin getirilmesindeki en önemli nedenlerden biri koalisyon hükümetlerinin ülkeye getirdiği istikrarsızlık olarak gösterilmektedir. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Sistemi, koalisyon hükümetleri dönemini bitireceği iddiasıyla getirilmiş bir sistemdir. Koalisyonlar genelde istikrarsız hükümetler çıkarsa da farklı program ve düşünceye sahip partiler arasında uzlaşma kültürünü geliştirme kabiliyeti anlamında demokrasiler için olumlu bir yönü de bulunmaktadır. Değişikliğin kabulünden sonra seçim sisteminde yapılan değişikliklerle seçimlerde seçim ittifaklarına imkan veren düzenlemeler yapılmıştır. Seçim ittifakları 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve Meclis seçimlerinde uygulama imkanı bulmuştur. Bazı partiler "Cumhur İttifakı-Millet İttifakı" gibi isimlerle seçimlere girmişlerdir. Seçim ittifaklarının kabulü ve pratik olarak uygulanması aslında koalisyon dönemlerinin tam olarak bitmediğini göstermektedir. Değişiklik öncesinde seçimler yapıldıktan sonra partilerin meclisteki milletvekili sayılarına göre yapılan görüşmeler yeni sistemde seçimler yapılmadan gerçekleşecektir. Bu şekilde oluşan koalisyonların parlamenter sisteme göre avantajı kuşkusuz partiler arası görüşmelerin ve ittifakların

seçimlerden önce yapılacak olması ve seçmeninde bu görüşmeler ve ittifaklar hakkında bilgi sahibi olması ve ona göre tercihini belirlemesidir. Kuşkusuz koalisyon iddialarının tam olarak bitmesi ancak parti sisteminin iki partili sisteme dönüşmesiyle mümkün olacaktır.

Yeni sistem ilerleyen dönemlerde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile ülkenin yönetilmesi ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Cumhurbaşkanı bir konu hakkında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarmışsa o kararname ya Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilecek ya da meclis tarafından o konu ile ilgili yeni bir kanun düzenlemesi yapılması gerekecektir. Ancak Meclis tarafından kabul edilen bir kanun metninin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmaması halinde yani bu düzenlemeyi Meclis'e iade ettiğinde Meclis'in bu kanun ile ilgili karar alması zorlaştırıcı bir hükümlerle meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu olan 301 milletvekilinin kabulü şartı getirilmiştir. Bu da Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin yürürlükte kalma süresini uzatacaktır. Yürütme ile yasama arasında bir kriz veya tikanıklık olması halinde seçimlerin yenilenmesi Cumhurbaşkanı'nın takdirine bırakılmıştır. Çünkü Meclis'in seçim kararı vermesi zorlaştırıcı hükümlere tabi kılınmıştır.

Parlamentar sistemin yerine getirilen Cumhurbaşkanlığı Sistemi'ne bakıldığında hem parlamenter sistemin özellikleri hem de ABD tipi Başkanlık Sistemi'nin özelliklerinin var olduğu görülmektedir. Kanun koyucu bu düzenlemeyi yaparken yürütmeyi tek başlı hale getirerek Başkanlık Sistemi'ne yaklaştırmıştır. Ancak saf haliyle Başkanlık Sistemi'nin özelliklerini de aynen kabul etmemiştir.

Yürütmenin tek başlı olması ve yürütme gücünün cumhurbaşkanında toplanması Başkanlık Sistemi'nin en önemli özelliğidir. Aynı zamanda yasama ve yürütme organlarının seçim dönemlerinin sabit olması, birbirlerinin görev sürelerine müdahale edememeleri ve birbirleri arasındaki ilişki sert oluşu diğer belirleyici özellikleridir. Cumhurbaşkanlığı modelinde, yürütmenin tek başlılığı korunurken seçim dönemlerinin sabitliği terkedilmiş ve hem herhangi bir nedenle Cumhurbaşkanlığı makamının boşalması halinde 45 gün içinde Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yenilenmesi hükmü getirilmiş hem de Cumhurbaşkanı'na ve TBMM'ne seçimleri yenileme hakkı verilmiştir. TBMM, Cumhurbaşkanı ve Bakanların Meclis Araştırması, Meclis Soruşturması, genel görüşme ve yazılı soru gibi araçlarla denetleme yetkisine sahip olmuştur.

Başkanlık Sistemi'ne getirilen eleştiriler veya dezavantajı olarak görülen bazı özellikler Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde farklı şekillerde düzenlenmiştir. Yani parlamenter sistemin ve başkanlık sisteminin pozitif yönleri olarak görülen özellikleri yeni sistemde yer alırken her iki sistemin olumsuz olarak görülen yani eleştirilen yönleri düzenleme içerisinde yer almamıştır. Yeni hükümet sisteminin bu özellikleri, hükümet modelinin "Türk Tipi Başkanlık Sistemi" veya "Cumhurbaşkanlığı Modeli" olarak isimlendirilmesine neden olmuştur.

Kaynakça

- Arslan, R. (2001). *Siyasi Sistem Önerisi-Türkiye Tipi Başkanlık Sistemi*. Bursa: Vipaş Yayın No: 56.
- Arslan, R. (2013). *Demokratik Yönetim Sistemleri*. Bursa: Dora Yayınları.
- Coşkun, V. (2017). 16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(36), 3-30.
- Çağlar, N. (2017). Avantaj ve Dezavantajlarıyla Parlamenter Hükümet Sistemi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(4), 111-117.
- Erdem, K. (2017). *Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar*. Editör: Semra Gökçimen, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi (ss.1-19). 2. Baskı, Ankara: TBMM Basımevi.
- Erdoğan, M. (2000). *Türkiye'nin Sistem Arayışı*. Koordinatör: Nihal İncioğlu, Siyasal Rejim Tartışmaları (s. 83-95). İstanbul: Tesev Yayınları.
- Erdoğan, M. (2011). *Anayasa Hukuku*. 6.Baskı. Ankara: Orion Kitabevi.
- Gözler, K. (2011). *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi*. Cilt I. 1. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. (2017). *Kısa Anayasa Hukuku*. 15 Baskı. Bursa: Ekin Yayınları.
- <http://blog.milliyet.com.tr/-anayasayı-bir-kere-delmekle-birse-olmaz-dan-bu-gune-ne-degisti-/Blog/?BlogNo=114405>
- <http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/4745/otoritarizmin-surekliligi#.Vye9HtSLQdU>
- <http://www.fortuneturkey.com/erdogan-alisilmis-cumhurbaskani-olmam-4064>

<http://www.turkiyehukuk.org/baskanlik-sistemi-ile-parlamenter-sistemin-karsilastirilmesi-infografik>

<https://www.haberler.com/basbakan-erdogan-tarafsiz-bir-cumhurbaskani-6238361-haberi/>

Işık, G. (2010). Medyada “Yeniden Üretilen” Cumhuriyet Mitingleri. *İletişim ve Kuram Araştırma Dergisi*, 31(Güz), 29-58.

İncioğlu, N. (2000). *Siyasal Rejimler: Başkanlık, Yarı-Başkanlık ve Seçilmiş Başbakanlık Seçenekleri Türkiye'ye Ne Sunabilir*. Koordinatör: Nihal İncioğlu, Siyasal Rejim Tartışmaları. İstanbul: Tesev Yayınları.

Karatepe, Ş. (2013). Hükümet Sistemleri ve Türkiye. *Yeni Türkiye*, 51(Mart Nisan), 223-225.

Kili, S. (1980). *Osmanlı ve Türk Anayasaları*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, Yayın No:210.

Küçük, A. (2017). Yeni Anayasa Değişikliği ile Getirilmek İstenen Türkiye'ye Özgü Başkanlık Sistemi: Korkular, Algılar, Beklentiler. *Liberal Düşünce Dergisi*, 85(Kış), 157-189.

Tanör, B. (1996). *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*. Gözden geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul: Afa Yayınları.

Teziç, E. (2012). *Anayasa Hukuku*. 14.Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Tunaya, T.Z. (1975). *Anayasa Hukuku*. 3.baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Tunçkaşık, H. (2017). *Başkanlık Sistemi, Teori, Pratik ve Tartışmalar*. Editör: Semra Gökçimen, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri (s. 1-18). 2. Baskı, Ankara: TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yayınları.

Tunçkaşık, H. (2017). *Parlamenter Sistem, Teori, Pratik ve Tartışmalar*. Editör: Semra Gökçimen, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem (Almanya, Güney Afrika, Hindistan, İngiltere, İtalya ve Japonya Örnekleri) (s.1-30). 2. Baskı, Ankara: TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yayınları.

NEW GOVERNMENT SYSTEM IN 2017 CONSTITUTIONAL AMENDMENT

Extended Abstract

Introduction

When you look at the political history of Turkey, it seen that the discussions of the Government System began to be expressed especially from the New Ottomans (Young Ottomans or Jöntürk). As a result of these discussions, The Basic Law was proclaimed and the first Constitutionalism period started. Of course, this regime is a parliamentary system within the constitutionalism regime. In the following years, the most important discussion was focused on how to establish a government model for Turkey during especially in the new constitution making processes and system blockage periods.

The system accepted from the announcement of the Basic Law of 1876 is the Parliamentary system with the 1961 Constitution, except the 1921 Constitution. Especially since the 1990s, the debate on the government system has been constantly on the agenda because of the President has no executive power and there are occasional conflicts between the President and the government according to the 1982 Constitution. However, these debates have changed according to the fact that people are in power and in opposition. These debates are mostly political contentious debates and are vicious strife.

Methodology

The new governmental system has been evaluated by analyzing the literature related governmental systems and 2017 constitutional amendment.

Results

Important similarities and differences between the new governmental system which is called presidential or Turkish style presidency and previous parliamentary system as well as USA style presidential system. Especially, it is observed that some features of previous parliamentary system have been added into the presidential system, instead of mostly criticized features of the presidential system. The study also emphasized that ending coalition governments which was the main purpose of this legislation, may not be possible until to pass into two party system.

Conclusion and Discussion

The presidential system is a system that has been established with the claim that the coalition governments will end the period. Following the adoption of the amendment, with amendments on the electoral system, arrangements that allow election alliances in elections, were made. The adoption and implementation of election alliances shows that the coalition periods are not complete. before the amendment, the alliance negotiations between the parties which were previously held after elections according to distribution of the members of the parliament, is to be held before elections in the new system. The advantage of such coalitions over the parliamentary system is undoubtedly the fact that inter-party negotiations and alliances are to be held before the elections and that voters have information about these negotiations and alliances and determine their preference accordingly. Of course, the complete completion of the coalition claims will only be possible if the party system turns into a two-party system.

The new system has revealed the possibility of managing the country with the Presidential Decree in the future. If the President issued a presidential decree on a matter, the decree will either be annulled by the Constitutional Court or a new legal arrangement will be required by the Assembly. However, if the text of a law adopted by the Assembly is not approved, in the other words – returned to the Assembly, by the President, when the Assembly returns this arrangement to the President, it is stipulated that the parliament must accept it with vote of 301 lawmakers, which is the absolute majority of the total number of members of parliament. This will extend the duration of the Presidential Decree. In the event of a crisis or congestion between the executive and the legislature,

the renewal of elections is left to the president's discretion. Because decision of the parliament for an election is subject to tough provisions.

When we look at the presidential system which replaced the parliamentary system, it is seen that both the characteristics of the parliamentary system the US style presidential system are included. The legislator made the executive single-headed with this legislation and approximated it to the presidential system. However, he did not accept the all characteristics of the presidential system in its pure form.

It is the most important characteristic of the presidential system that the executive is single-headed and the executive power is gathered in the president. At the same time, other distinctive features are as follows: fixed election periods of the legislative and executive organs, their inability of interfering in each other's terms of office and harsh relationship among them. In the presidential model, the stability of the electoral periods is abandoned while the single headedness of the executive is kept, and in the event that the Presidency is vacated for any reason, the presidential elections are to be renewed within 45 days and the President and the Parliament are given the right to renew the elections. The Parliament, which is among the features of the parliamentary system before the change, has continued to have the authority to control the Ministers by means of instruments such as parliamentary investigation, parliamentary inquiry, general interview and written question.

Some features of the presidential system which were previously criticized and regarded as disadvantageous, are arranged in different ways in the presidential system. In other words, while the positive characteristics of the parliamentary system and the presidential system are kept in the new system, the negative aspects of the two systems, are not included in the regulation. These characteristics of the new government system have led to this government model being called the “Turkish Type Presidential System” or “Presidency Model”.